

Коловорот життя

О. Генрі

Мировий суддя Бинаджа Уїддеп сидів на порозі суду й смоктав бузинову люльку. На обрії, застигши на півдсрозі до зеніту, височіло сіро-голубе в полудневому мареві пасмо Камберлендських гір. По-дурному кудкудакаючи, головною вулицею селища бундючно прошкандибала зозуляста курка.

Почалось рипіння коліс, і на дорозі, здіймаючи куряву, з'явилася запряжена биком бідарка, в якій сиділи Ренсі Білбро та його жінка. Бідарка зупинилася біля дверей суду, і подружжя злізло на землю. Сам Ренсі складався з засмаглої, аж коричневої шкіри і жовтої чуприни над нею на висоті шести з чимось футів. Незворушний спокій облягав його, мов сталеві лати. А жінка його, загорнута в чималу кількість ситцю з багатьма гострими кутами й припорошена нюхальним тютютном, була якась незграбна і стомлена від туманно усвідомлюваних бажань. Крізь усе це проглядав глухий протест ошуканої юності, яка ще не помічає, що вже відходить.

Мировий суддя з поваги до своєї гідності встромив ноги в черевики й відсунувся, даючи подружжю ввійти.

— Ми, знаця,— мовила жінка голосом, як ото гуде вітер у сосновому гіллі,— хочемо розлучитись.— Вона глянула на Ренсі, аби впевнитися, що в тому, як вона виклала суть справи, він не завважив якоїсь помилки, неясності, невиразності, небезсторонності чи прагнення до особистої вигоди.

— Так, розлучитися,— повторив Ренсі, поважно кивнувши головою.— Ми, знаця, ніяк не можемо вжитися. Коли чоловік і жінка дбають одне про одного, то й то самота в горах заїдає. А коли вона сичить, мов дика кішка, або сидить, надувшись, як сова, то чоловікові з такою жити несила.

— Коли він казна-яке ледащо,— не дуже завзято мовила жінка,— вештається без діла з різною поганню та контрабандистами, а потім вилежується, нажлуктавшись самогону, та ще морока із зграєю його шолудивих собак— їх треба годувати!

— Коли вона жбурляє покришками від каструль,— у тон їй відгукнувся Ренсі,— та ще ошпарила окропом найкращого в усьому Камберленді мисливського пса, варити чоловікові їсти їй аж з душі верне, а вночі не дає спати, все гризе за якісь дурниці!

— Коли ж він нічого заробити негоден, та ще на всі гори прославився як нікчема, то хіба тут до спання?

Мировий суддя неквапливо взявся до виконання своїх службових обов'язків. Підсунув до прохачів єдиний стілець і дерев'яний ослін. Розгорнув звід законів, що лежав на столі, і пробіг очима перелік статей. Потім протер окуляри і підсунув до себе чорнильницю.

— В кодексі законів,— проголосив суддя,— нічого не сказано про розлучення, стосовно до юрисдикції даного суду. Одначе з погляду справедливості, конституції та золотого правила — "роби іншим так, як хочеш, щоб вони робили тобі" — угода, яку не

можна розірвати, є невідгідна... Якщо мировий суддя може поженити якусь парочку, то ясно, що він зобов'язаний, якщо це треба, і розлучити її. Наш суд зараз винесе ухвалу про розлучення, впевнений, що Верховний суд визнає її правильною.

Ренсі Білбро видобув з кишені штанів, капшучок з тютюном. З капшучка витрусив на стіл п'ятидоларовий папірець.

— Вторгував за одну ведмежу і дві лисячі шкури,— сказав він.— Оце всі наші гроші.

— Встановлена в суді за розлучення плата,— сказав суддя,— дорівнює п'яти доларам.— І він удавано байдуже запхнув кредитку в кишеню свого домотканого жилета. Потім з великими фізичними й розумовими муками надряпав на половинці паперового аркуша ухвалу про розлучення й переписав її на другу половинку. Тоді прочитав Ренсі Білбро та його дружині документ, що давав їм свободу.

"Цим доводимо до відома всіх, що Ренсі Білбро та його дружина Еріела Білбро цього дня, будучи здорові тілом і душею, особисто з'явилися переді мною, дали обіцянку віднині й довіку не любити й не шанувати одне одного, ні в доброму, ні в поганому не слухатись одне одного й порушили справу про розлучення відповідно до спокою і гідності нашого штату. При цьому ухвали не порушувати, і нехай допоможе вам бог. Бинаджа Уїддеп, мировий суддя тут і в окрузі П'ємонт, штат Теннессі".

Суддя вже збирався вручити Ренсі один з папірців, але його затримав голос Еріели. Обидва чоловіки витріщились на неї. Їхня тупоумна чоловіча природа зіткнулася в особі цієї жінки з чимось несподіваним і непередбаченим.

— Суддя, ану почекай, не давай йому цю бамагу. Бо ж іще не все залагоджено. Спочатку захисти мої права. Я повинна одержати гроші на прожиток. Де це видано — чоловік має розлучення, а жінці щербатого centa не дає. А я збираюсь податися до свого брата Еда на Горбату гору. Отож мені потрібні черевики, тютюн, та й ще дещо. Коли Ренсі знайшов гроші на розлучення, то нехай знайде і мені на прожиток.

Ренсі Білбро аж рота роззявив з несподіванки. Раніше у них і мови не було про гроші на прожиття. Але від жінок завжди можна чекати приголомшливих несподіванок.

Мировий суддя Бинаджа Уїддеп зрозумів, що й цей пункт вимагає юридичного розв'язання. Проте в кодексі законів не було нічого сказано і щодо грошей на прожиття. Однак жінка була боса, а стежка до Горбатої гори — крута й кам'яниста.

— Еріело Білбро,— офіційним тоном запитав суддя,— у справі, що зараз оце слухається в суді, скажіть, яка сума, на вашу думку, буде справедливою і достатньою для прожитку.

— Думаю,— відповідає жінка,— на черевики та на все інше нехай буде п'ять доларів. Невеликі гроші, але дочалапати до брата Еда вистачить.

— Названа сума,— проголосив суддя,— не є надмірною. Ренсі Білбро, за рішенням суду, ви повинні сплатити позивачці п'ять доларів, щоб ухвала про розлучення набрала чинності.

— У мене вже нічого нема,— тяжко зітхнув Ренсі.— Я все вам оддав.

— У противному разі,— додав суддя, люто видивляючись поверх окулярів на

Ренсі,— вас буде звинувачено у неповазі до суду.

— Ото я так собі думаю, якби ви почекали до завтра,— благально мовив Ренсі,— я б, може, десь і нашкріб чи позичив п'ятірку. Хіба ж я знав, що їй треба давати на прожиток?

— Слухання справи відкладається,— оголосив Бинаджа Уїддеп,— завтра ви обоє прийдете сюди і виконаєте судову ухвалу. Після чого вам буде видано свідоцтво про розлучення.

Він усівся на порозі й заходився шнурувати черевики.

— Доведеться їхати до дядька Зайї,— вирішив Ренсі,— там і переночуємо.— Він сів у бідарку з одного боку, Еріела залізла з другого. Низенький рудий бик, підкоряючись легенькому удару мотузяних віжок, повільно обійшов півколо, і підарка поповзла геть, збиваючи колесами куряву.

Мировий суддя Бинаджа Уїддеп сидів і смоктав бузинову люльку. Під вечір він дістав свою щотижневу газету й заходився читати. Читав доти, аж доки посутеніло і рядки газети почали розпливатися. Тоді він засвітив лійову свічку, що стояла на столі, й читав далі, поки не зійшов місяць, сповістивши, що пора вже вечеряти.

Суддя жив у складеній з товстих колод хатині на схилі горба, біля сухої тополі. Йдучи додому вечеряти, він перейшов струмок, що біг між густих лаврових заростей. Тут назустріч йому з-за кущів раптом ступила людська постать і наставила в груди рушницю. Капелюх у нападника був низько насунутий, більшу частину обличчя закривала якась шматина.

— Ану давай гроші,— мовила постать,— і не писни. Бо я нервовий, палець на гачку так і танцює.

— У м-мене тільки п-п'ять доларів,— запинаючись проказав суддя, витягуючи кредитку з жилетної кишені.

— Скрути її,— почувся наказ,— і засунь у дуло.

Кредитка була нова й хрустка. Навіть незграбними і тремтячими від страху пальцями її неважко було скрутити в рурочку і значно важче — запхнути в ствол рушниці.

— А тепер іди собі,— сказав грабіжник.

І суддя не загаявся скористатися з цього дозволу.

На другий день рудий бичок знову притягнув бідарку до дверей суду. Суддя Бинаджа Уїддеп був у черевиках, бо вже давно ждав відвідувачів. У його присутності Ренсі Білбро дав своїй дружині п'ятидоларовий папірець. Очі судді вп'ялися в нього. Папірець мав такий вигляд, наче недавно був скручений і застромлений у ствол рушниці. Але суддя утримався від коментарів. Адже будь-якому папірцю може забандюритися скрутитись. І він вручив кожному відвідувачеві свідоцтво про розлучення. Обоє стояли, не знаючи, що сказати, і мовчки згортали одержані гарантії своєї свободи. Жінка кинула боязкий погляд на Ренсі.

— То ти зараз на бідарці додому,— сказала вона.— Хліб на полиці, в бляшаній коробці. А шмат свинини я поклала в казанок, щоб собаки не дістали. Увечері не забудь

накрутити годинника.

— А ти, знаця, до брата Еда? — спитав Ренсі, тонко вдаючи байдужого.

— Та до ночі треба було б добратися. Мабуть, не дуже вони зрадіють, коли я до них заявлюся, а де ж більше мені подітися. Це — не близький світ, я вже піду. Ну, попрощаємось, Ренсі, хоч ти, може, й не захочеш попрощатись...

— Я ж не якийсь там пес,— мученицьким тоном мовив Ренсі,— щоб не захотіти попрощатись, це ти рвешся скоріше втекти звідси, то, може, сама не хочеш, щоб я попрощався.

Еріела мовчала. Вона ретельно згорнула п'ятидоларову кредитку та свідоцтво про розлучення і сховала за пазуху. Дивлячись крізь окуляри, Бинаджа Уїддеп з сумом простежив, як зникли гроші.

Суддя думав про своє і незабаром сказав слова, які свідчили, що він належить до дуже численної категорії людей, здатних співчувати, або до значно менш численної категорії видатних фінансистів.

— Самотньо тобі буде в старій хатині сьогодні вночі, Ренсі,— мовила Еріела.

— Ренсі Білбро розглядав Камберлендське пасмо гір, ясно-синє в сонячному промінні. На Еріелу він не дивився.

— Авжеж самотньо,— відповів.— Та коли хтось дуріє і добивається розлучення, то його силоміць не втримаєш.

— Є ще дехто, хто хоче розлучення,— сказала Еріела, звертаючись до стільця.— І не хоче, щоб дехто залишився.

— А ніхто й не казав, що не хоче.

— А ніхто й не казав, що хоче. Краще вже мені не баритись, а йти до брата Еда.

— Тепер ніхто не зможе накрутити того старого годинника.

— Може, мені поїхати з тобою на бідарці, Ренсі, та накрутити тобі годинника?

Вираз обличчя горянина зостався непроникним, на ньому не відбилось ніяких почуттів. Але він простягнув свою широченну п'ятірню, і тонка, засмагла рука Еріели сховалася в ній. На мить душа цієї жінки прозирнула крізь незворушні риси її лица, одухотворивши їх.

— Собачня тепер не набридатиме тобі,— сказав Ренсі.— Згоден, я повадився з тобою погано. Накручуй вже того годинника ти, Еріело.

— Моє серце там, у нашій хатині,— прошепотіла Еріела,— з тобою. Я більше не казитимусь. Їдьмо додому, Ренсі, щоб устигнути завідна.

І вони попрямували до дверей, забувши про мирового суддю, але Бинаджа Уїддеп зупинив їх.

— Іменем штату Теннессі,— проголосив він,— я забороняю вам порушувати його закони і порядки. Нашому суду приємно і дуже радісно бачити, що хмари незлагоди й взаємонерозуміння, які нависли були над двома люблячими серцями, розвіялись. Але суд повинен оберігати мораль і духовну чистоту штату. Суд нагадує вам, що ви більше не є чоловіком і жінкою, подружжям, оскільки вас розлучено відповідальною судовою ухвалою і внаслідок цього ви не маєте права користуватися благами матрімоніального

стану.

Еріела схопила Ренсі за руку. Що вона чує? Чи не означає це, що вона повинна втратити його тоді, коли життя добре навчило їх обох?

— Проте суд готовий,— вів далі суддя,— скасувати поразку в правах, спричинену ухвалою про розлучення. Суд перед вами і може здійснити урочистий обряд вашого одруження, щоб усе стало на свої місця і щоб сторони, які позизаються, могли знову набутися почесного і облагороджуючого матрімоніального стану, до якого вони прагнуть. Платня за здійснення згаданого вище обряду в даному разі становить п'ять доларів.

Від останніх слів судді в серці Еріели зажевірла надія. Її рука швидко ковзнула за пазуху. Звідти випурхнула і опустилася вільною голубкою на суддівський стіл кредитка. Бліді щоки Еріели зарожевіли, коли вони стояли, тримаючись за руки, і слухали слова, що знову поєднували їх.

Ренсі допоміг їй залізти в бідарку і сів поряд. Рудий бичок знов обійшов півколо, і вони, все так же тримаючись за руки, вирушили в гори.

Мировий суддя Бинаджа Уїддеп усівся на порозі і скинув черевики. Ще раз помацав пальцями п'ятидоларову кредитку, засунуту в жилетну кишеню. Знову закупив свою бузинову люльку. А головною вулицею селища, по-дурному кудкудакаючи, знову бундючно прошкандибала зозуляста курка.